

8. MERJENJE GOSTOTE MAGNETNEGA POLJA S HALLOVIM MERILNIKOM

Naloga

- umerite Hallov merilnik
- izmerite gostoto magnetnega polja na osi paličastega magneta

Pripomočki

- dolga tuljava
primer: dolžina 265 mm, 2r 75 mm, št. ovojev 600, induktivnost 75 mH, ohmski upor 25 Ω
- Hallova sonda (Hallov merilnik)
- (digitalni) voltmeter
- ampermeter
- dva nastavljiva vira enosmerne napetosti (najmanj 0V do 12V)
- paličast magnet

Razlaga

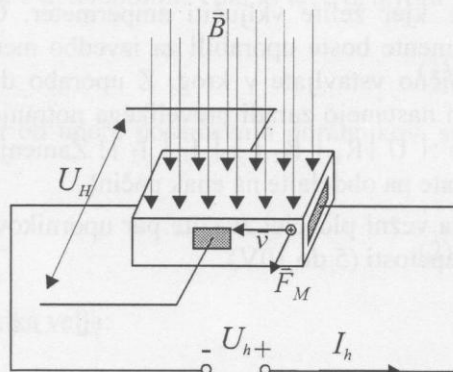
Pri prevajanju električnega toka v kovinah in polprevodnikih gre za gibanje nabojev v smeri električnega polja, ki ga ustvarja vir napetosti U_h (napetost vzbujanja). Če imamo prečno na gibanje nabojev zunanje magnetno polje B , deluje na gibajoče naboje magnetna sila F_M (slika 1). Le-ta odkloni naboje in posledica tega je, da se v prečni smeri pojavi električno polje in s tem električna napetost (Hallova napetost U_H), ki je premo sorazmerna gostoti magnetnega polja v smeri normale na ploščico generatorja (slika 2) in vzbujevalnemu toku I_h . Za Hallov generator velja pri magnetnem polju nekaj mT Ohmov zakon $I_h = U_h / R_h$, zato je U_H napetost tudi linearno odvisna od vzbujevalne napetosti. Pojav med drugim uporabimo za merjenje gostote magnetnega polja. Komercialna izvedba ploščice z ustreznimi priključki je Hallov generator (ali Hallova sonda). Hallova napetost U_H je pri gostoti magnetnega polja nekaj mT velikostnega reda mV, zato moramo U_H ojačati na $U_{iz} = A' U_H$. A' je ojačenje napetostnega ojačevalnika, ki skupaj s Hallovim generatorjem sestavljata Hallov merilnik (ali Tesla meter). Tudi izhodna napetost Hallovega merilnika U_{iz} je linearno odvisna od gostote magnetnega polja in vzbujevalnega toka:

$$U_{iz} = k_h U_h B_n \quad (1)$$

Sorazmernostni koeficient določimo tako, da merimo izhodno napetost pri znani gostoti magnetnega polja v dolgi tuljavi:

$$B = \mu_0 \frac{NI}{l} \quad (2)$$

N je število ovojev, μ_0 je induksijska konstanta, I tok skozi tuljavo in l dolžina tuljave. Da lahko tuljavo obravnavamo kot dolgo tuljavo, mora biti njena dolžina precej večja od premera.

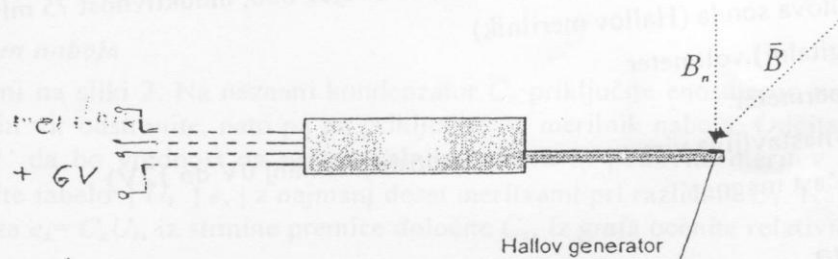

Slika 1. Ponazoritev Hallovega pojava

MERJENJE GOSTOTE MAGNETNEGA POLJA S HALLOVIM MERILNIKOM

Potek dela

Nastavite napetost vira na 8V (U_h) in priključite Hallov merilnik kot kaže slika 2. Voltmeter naj bo na območju do največ 2V in z gumbom NIČLA nastavite izhodno napetost na nič (če to ni mogoče, kasneje odšteвайте to ničelno vrednost od izhodne napetosti). Vzemite dolgo tuljavo in jo z osjo postavite v smeri vzhod-zahod (da ni vpliva zemeljskega magnetnega polja). Zaporedno z ampermetrom jo priključite na drugi nastavljen vir napetosti U . Skozi odprtino v dolgi tuljavi dajte paličico Hallovega merilnika, tako da bo Hallov generator približno na sredini prečnega preseka tuljave, normala na paličico pa naj se ujema z vzdolžno osjo tuljave (slika 3). Pri napetosti $U=0V$ ponovno preverite ničlo izhodne napetosti. Povečujte električno napetost po 1V, merite tok skozi tuljavo in izhodno napetost Hallovega merilnika. Izračunajte gostoto magnetnega polja tuljave. Vrednosti vpisujte v tabelo $|I| U_{iz} |B|$. Narišite graf $B(U_{iz})$. Iz strmine premice določite koeficient k_h (enačba 2).

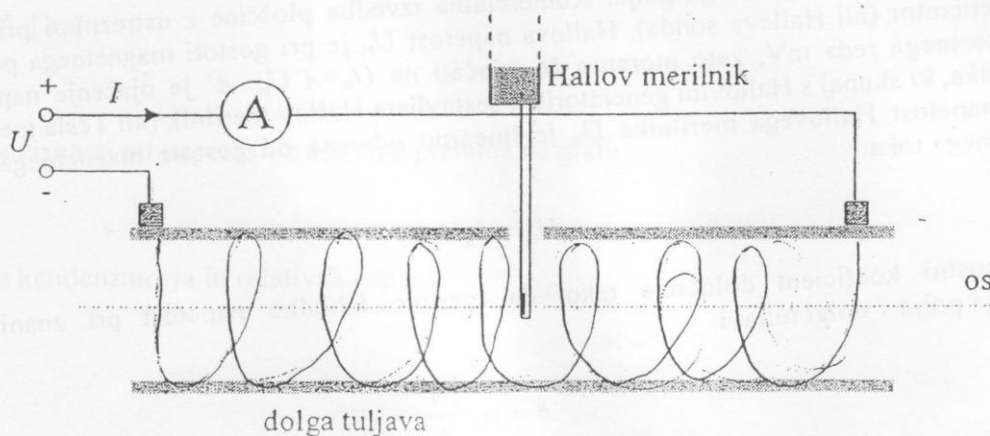

ca 2. Priključitev Hallovega merilnika

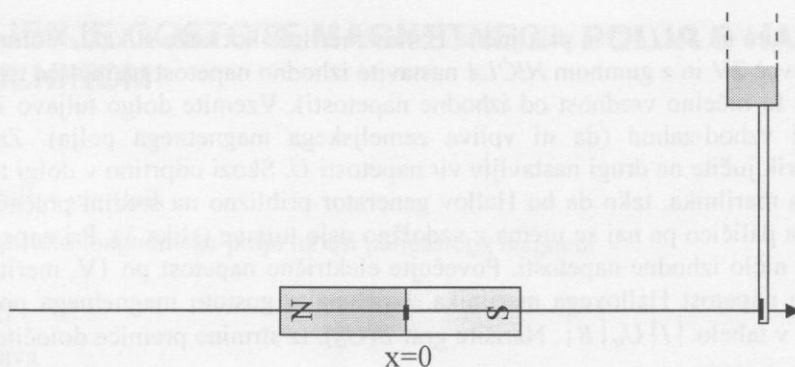
Izmerimo še gostoto magnetnega polja na vzdolžni osi paličastega magneta. Postavite Hallov merilnik kot kaže slika 4. Začnite s tako veliko oddaljenostjo x od središča magneta, da je izhodna napetost 0.1V. Približujte Hallov generator magnetu po 5 mm in merite izhodno napetost. Vsakič izračunajte gostoto magnetnega polja. Sestavite tabelo $|x| U_{iz} |B_n|$ za pozitiven in negativen x in narišite graf $B_n(x)$. Ko je generator blizu magneta je zaradi močnega magnetnega polja napetostni ojačevalnik v nasičenju. Izhodna napetost ne narašča več, kar pomeni, da je gostota magnetnega polja izven merilnega območja merilnika. Z grafa določite ustrezno merilno območje.

Dodatek

Naj bo kot med normalo Hallovega generatorja in magnetnim poljem 0° , 30° , 45° , 60° in 90° . Kako vpliva kot na izmerjeno gostoto magnetnega polja. Teoretični premislek preverite z meritvami.

Slika 3. Merjenje gostote magnetnega polja v dolgi tuljavi

Slika 4. Merjenje gostote magnetnega polja po osi paličastega magneta

Poročilo o vaji

Meritve

- podatki o tuljavi
- tabela $|I| U_{iz} |B_n|$ za dolgo tuljavo
- tabela $|x| U_{iz} |B_n|$ za paličast magnet

Grafi

- odvisnost izhodne napetosti Hallovega merilnika od gostote magnetnega polja v dolgi tuljavi
- odvisnost izhodne napetosti Hallovega merilnika od oddaljenosti od središča paličastega magneta

Izračuni

- koeficient k_H Hallovega merilnika
- merilno področje Hallovega merilnika